

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 8.

DOI: 10.32702/2307-2156.2022.8.6

УДК 331:334

Л. Д. Водянка,

*к.е.н., доцент кафедри бізнесу та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID: 0000-0001-8153-2532*

І. М. Антохова,

*к.е.н., доцент кафедри бізнесу та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID: 0000-0002-7766-3596*

С. В. Ксьондз,

*к.е.н., доцент кафедри бізнесу та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID: 0000-0003-0044-7286*

ФРІЛАНС ЯК СУЧАСНА ФОРМА ЗАЙНЯТОСТІ

L. Vodianka,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Business and Human Resource management, Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University

I. Antokhova,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Business and Human Resource management, Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University

S. Ksyondz,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Business and Human Resource management, Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University

FREELANCE AS A MODERN FORM OF EMPLOYMENT

Предметом дослідження статті є одна з нових форм зайнятості - фріланс, який набув широкого поширення в більшості країн і має великий потенціал розвитку в Україні. Тема дослідження визначена зростаючою актуальністю дослідження гнучких форм зайнятості за умов цифровізації економіки. Метою даного дослідження є визначення особливостей категорій «фрілансер» як суб'єкта ринку праці та «фріланс» як сучасна форма зайнятості.

Проаналізовано позитивні і негативні сторони переходу працівника на фріланс у середовищі трансформації ринку праці. Виявлено найбільш популярні галузі діяльності фрілансерів в Україні та за кордоном.

Важливим моментом є прийняття Верховною Радою України закону про фрілансерів, яким запроваджується нова особлива форма трудового договору з нефіксованим робочим часом. Ключовими положеннями нового закону для фрілансерів є: введення поняття “трудоий договір з нефіксованим робочим часом”; фіксується кількість базових годин для роботи, але їх кількість не може перевищувати 40 годин на тиждень, а кількість базових днів не може перевищувати 6 днів на тиждень; заробітна плата виплачується працівникові, який виконує роботу на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом, за фактично відпрацьований час; за відрядної системи оплати праці заробітна плата виплачується працівникові за фактично виконану роботу за встановленими у трудовому договорі відрядними розцінками; мінімальна кількість годин для роботи на місяць за новим типом договору становить 32 години.

Проблема впровадження такої форми зайнятості, як фріланс, досліджується вченими на протязі останнього десятиліття, проте зміни відбуваються кардинально і дуже швидко, тому і сьогодні ця тема залишається актуальною і потребує досліджень з метою удосконалення нових форм зайнятості на ринку праці.

The subject of the article's research is one of the new forms of employment - freelancing, which has become widespread in most countries and has great potential

for development in Ukraine. The topic of the research is determined by the growing relevance of the study of flexible forms of employment under the conditions of digitalization of the economy. The purpose of this study is to determine the features of the categories "freelancer" as a subject of the labor market and "freelance" as a modern form of employment.

The positive and negative aspects of the employee's transition to freelance in the environment of labor market transformation are analyzed. The most popular fields of activity of freelancers in Ukraine and abroad have been identified.

An important point is the adoption by the Verkhovna Rada of Ukraine of the law on freelancers, which introduces a new special form of employment contract with unfixed working hours. The key provisions of the new law for freelancers are: the introduction of the concept of "employment contract with unfixed working hours"; the number of basic hours for work is fixed, but their number cannot exceed 40 hours per week, and the number of basic days cannot exceed 6 days per week; salary is paid to an employee who performs work on the basis of an employment contract with non-fixed working hours, for the time actually worked; under the piecework payment system, wages are paid to the employee for the work actually performed at the piecework rates established in the employment contract; the minimum number of hours to work per month under the new type of contract is 32 hours.

Modern technologies make remote work accessible and more effective; online sites and social networks allow freelancers to promote their skills and simplify the job search; international payment platforms make it easy to receive payments in any currency from customers anywhere in the world. In general, the trends of the Ukrainian market coincide with those of the world: the majority of freelancers are younger than 35 years old, there are significantly more male freelancers than women, and the level of job satisfaction is closely related to the level of annual income.

The problem of introducing such a form of employment as freelancing has been studied by scientists over the last decade, however, changes are taking place radically and very quickly, therefore even today this topic remains relevant and requires research in order to improve new forms of employment on the labor market.

Ключові слова: фріланс, фрілансер, віддалена робота, гнучкий графік, позаштатний працівник.

Keywords: freelance, freelancer, remote work, flexible schedule, *outsourcemyjob*.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасному цифровому світі немає чітких кордонів для такої трудової діяльності як фріланс. Ринок фрілансових послуг сьогодні стрімко зростає, особливо у країнах ЄС, СНД, США, та звісно – в Україні. Зайняті в даній сфері працівники мають безліч можливостей для самореалізації, розвитку своїх творчих здібностей та кар'єрного зросту. Але на даний час існує велика конкуренція і важко знайти себе на просторах фрілансу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. В умовах сьогодення дослідження проблем зайнятості відзначається високою актуальністю, про це свідчать чимало наукових праць українських вчених: Т. Байдак, В. Болотова, О. Грішнова, О. Карпенко, Л. Лєскова, В. Підгірна, О. Савченко, О. Тертичний та ін. [1; 2; 3; 5]. Науковці досліджують тенденції розвитку та змін на ринку фріланс-послуг, можливості та проблеми реалізації в цьому напрямку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Предметом дослідження статті є одна з нових форм зайнятості - фріланс, який набув широкого поширення в більшості країн і має великий потенціал розвитку в Україні. Тема дослідження визначена зростаючою актуальністю дослідження гнучких форм зайнятості за умов цифровізації економіки. Метою даного дослідження є визначення особливостей категорій «фрілансер» як суб'єкта ринку праці та «фріланс» як сучасна форма зайнятості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасний ринок праці неможливо уявити без фрілансерів – вільних спеціалістів, які працюють без укладання довгострокових договорів і фіксованих графіків, тобто вони виконують лише ту роботу, яка їм подобається, в той час, який підходить їм і за ту винагороду, яку вважають справедливою за свою працю. Це не монотонна робота в офісі, яка швидко набридає, це різні замовлення, які, зазвичай, надходять через мережу Інтернет, кожне завдання індивідуальне і не схоже на попереднє. Цей вид діяльності можна суміщати із основною роботою, або він може стати підробітком для учнів, студентів чи навіть пенсіонерів.

Безперечними перевагами дистанційної зайнятості можна вважати вільний графік роботи, який дозволяє співробітнику розпоряджатися часом на власний розсуд, також зручність – більшість фрілансерів працюють віддалено або вдома. Для замовників робіт основними перевагами є можливість оплачувати тільки працю виконавця. Віддалена робота фрілансера дозволяє економити на офісних витратах, дає змогу змінювати виконавця від замовлення до замовлення та в майбутньому знайти найкращого серед них. Також плюсом можна вказати наймання кваліфікованих працівників з різних регіонів чи навіть країн.

Нині виділяють два типи фрілансерів. Перший – новачки, які тільки-но почали вливатися в дану сферу, вони роблять замовлення за невисоку плату або ж взагалі безкоштовно, для того щоб створити чи поповнити своє портфоліо. Другий вид – майстри й професіонали своєї справи, вони швидко та ідеально можуть виконувати будь-які замовлення, однак вже за вищу оплату праці.

Основними видами діяльності фрілансу в Інтернеті є копірайтинг, дизайн, переклад, програмування, проектування, оптимізація, участь у партнерських програмах, тощо. Послуги SEO, соціального маркетингу і навіть накрутка в соціальних мережах - все це легко можна замовити у фрілансерів.

Дехто може подумати, що заробляти на фрілансі дуже просто і будь-хто, у кого є комп'ютер із підключенням до мережі Інтернет, може заробляти на

цьому, однак все не зовсім так. Фріланс – набагато складніше, це не швидка схема збагачення.

Немає чіткого шляху до фрілансу, але щоб досягти успіху в будь-якій формі самозайнятості, знадобиться мотивація, ентузіазм і пристрасть до своєї роботи, щоб залучити клієнтів і побудувати свою кар'єру з нуля. Хоч бути власним босом звучить ідеально, досить важливо створити структуру, коли ви працюєте на власний розсуд. Для цього слід бути дисциплінованим зі своїм робочим навантаженням і дотримуватися термінів замовлення. Для забезпечення максимальної продуктивності варто встановити режим дня та працювати в межах встановлених годин.

Нерідко бувають випадки, коли люди роками працюють в різних організаційних структурах, і враз вирішують перейти на фріланс, особливо зараз, в умовах пандемії та військової агресії з боку російської федерації. Основними передумовами, чому спеціалісти йдуть на ринок фрілансу можна назвати: бажання розвиватись та набиратися нового досвіду, неприхильність працювати на когось та бути прив'язаним до офісу, потреба у додатковому заробітку, особисті причини (стан здоров'я, сімейні обставини, переїзд на нове місце та інші).

Отож, можна сформулювати основні переваги фрілансу.

1. Позаштатна робота забезпечує більшу гнучкість, ніж на інших роботах. Це дозволяє скласти власний графік на свій розсуд. Ця гнучкість може полегшити підтримку хорошого балансу між роботою та особистим життям.

2. Крім гнучкості графіка, деякі позаштатні робочі місця дозволяють працювати з будь-якого місця, будь то вдома, в кафе чи в дорозі. Це дозволяє заощаджувати кошти на транспорт до роботи.

3. На багатьох роботах досить часто призначаються завдання чи проекти без особливого права голосу щодо цього питання. Однак, фрілансер може обирати свої власні проекти. Також є можливість обирати, з якими клієнтами та компаніями працювати.

4. Ставки заробітної плати на позаштатній роботі часто вищі, ніж на постійній роботі, і сума, яку заробляє фрілансер, залежить від того скільки

роботи ви вирішите взяти на себе. Хоча можуть бути деякі приховані витрати, такі як витрати на відрядження, маркетинг та цілодобова підготовка.

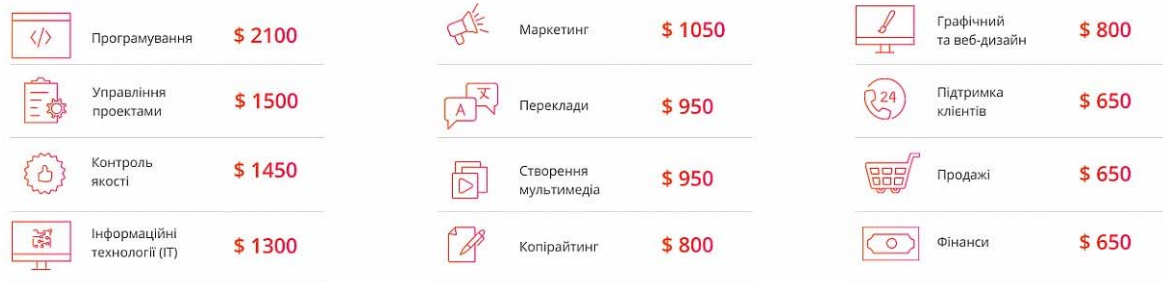
До основних недоліків фрілансу можна віднести декілька моментів.

1. Хоч позаштатна робота, безумовно, має низку переваг, однак є й деякі недоліки. Можуть бути періоди, коли робоче навантаження непослідовне. Наприклад, одного місяця може бути дуже багато проєктів, а в наступному тільки декілька. Непередбачуваний характер позаштатної роботи може відвернути деяких людей від неї. Причиною цього може бути складність пошуку клієнтів на початковому етапі.

2. Позаштатний спосіб життя має набагато менш структурований день, ніж традиційна зайнятість. Декому це подобається і він розглядає це як позитив, але для інших це потенційно може створити деякі проблеми. Якщо фрілансер не дисциплінований, не вмотивований та не організований, можуть бути проблеми в даному виді зайнятості.

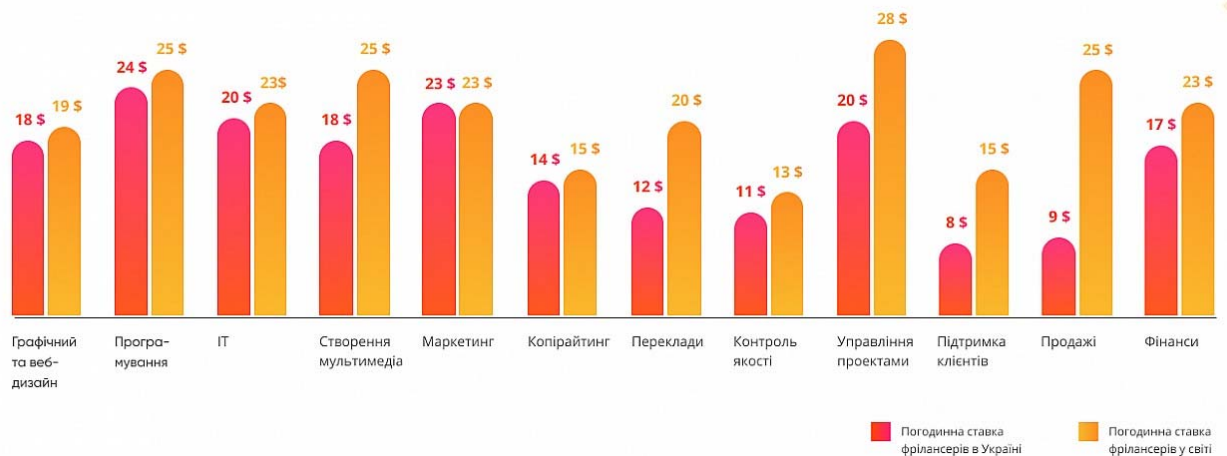
3. На додаток до відстеження своєї роботи потрібно буде відстежувати, керувати та відкладати гроші на податки, стежити за всіма своїми доходами та витратами. Самостійно необхідно сплачувати страхування та організувати власне пенсійне фінансування. Також немає оплачуваної відпустки або відпустки через хворобу.

Так, платіжна платформа Payscale підрахувала та оприлюднила дані щодо заробітку фрілансерів в Україні та світі. З'ясували середню погодинну ставку в різних сферах, освіту фрілансерів, гендерну та вікову нерівність. У грудні 2019 р. платіжна платформа провела глобальне опитування 7000+ фрілансерів з-поміж своїх користувачів, при цьому 15% опитаних респондентів – це фрілансери з України. Дослідження проводилось з метою вивчення демографії, рівня оплати та задоволеності, а також інших факторів, які впливають на розвиток фріланс економіки [3; 6].

Рис. 1. Середній місячний дохід українських фрілансерів в різних сферах [3; 6]

Мілленіали та покоління Z очікувано складають найбільшу частину робочої сили як на міжнародному ринку фріланса, так і в Україні – як найбільш активна та обізнана в новітніх технологіях частина населення. При цьому, українські фрілансери в середньому більш освічені: 84% мають повну вищу освіту, в той час як глобально цей показник складає лише 79%. Найбільш популярні галузі діяльності українських фрілансерів – це графічний та веб-дизайн, програмування, ІТ, створення мультимедіа, маркетинг та копірайтинг [3; 6].

Рис. 2. Погодинна ставка фрілансерів в різних галузях [3; 6]

В цих індустріях працює 79% опитаних фрілансерів. Також слід зазначити, що середні погодинні ставки в деяких індустріях суттєво відстають від світових. Це, перш за все, створення мультимедіа, переклади, управління проектами, підтримка клієнтів, продажі та фінанси. Водночас, в технічних нішах (програмування, ІТ, контроль якості) розрив зі світовими показниками

менше і багато українських фрілансерів прагнуть заробити за допомогою своїх технічних компетенцій [3; 6].

В Україні гендерна нерівність в доходах фрілансерів виражена ще більше ніж в світі. Українські жінки отримують 74% середньої погодинної ставки чоловіків, в той час як в світі цей розрив менше – 84% [3; 6].

Рис. 3. Гендерний розрив в оплаті праці жінок-фрілансерів [3; 6].

Однак, варто зауважити і про певні позитивні тенденції з боку держави. Верховна Рада України ухвалила закон про фрілансерів, яким запроваджується нова особлива форма трудового договору з нефіксованим робочим часом. Ключовими положеннями нового закону для фрілансерів є [7]:

1. Вводиться поняття “Трудовий договір з нефіксованим робочим часом”. Трудовий договір з нефіксованим робочим часом – це особливий вид трудового договору, умовами якого не встановлено конкретний час виконання роботи, обов’язок працівника виконувати яку виникає виключно у разі надання роботодавцем передбаченої цим трудовим договором роботи без гарантування того, що така робота буде надаватися постійно, але з дотриманням умов оплати праці, передбачених цією статтею.

2. Закон встановлює ключові вимоги до договору з фрілансером. Окрім загальних речей, договір має передбачати інтервали, під час яких від працівника можуть вимагати працювати. Також фіксується кількість базових годин для роботи, але їх кількість не може перевищувати 40 годин на тиждень, а кількість базових днів не може перевищувати 6 днів на тиждень.

3. Заробітна плата виплачується працівникові, який виконує роботу на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом, за фактично відпрацьований час.

4. За відрядної системи оплати праці заробітна плата виплачується працівникові за фактично виконану роботу за встановленими у трудовому договорі відрядними розцінками.

5. Мінімальна кількість годин для роботи на місяць за новим типом договору становить 32 години. Втім, якщо роботодавець не забезпечив працівника роботою і він відпрацював менше, то працівнику мають виплатити мінімальну зарплату за 32 години.

Окрім цього, закон закріплює правила допуску працівника до роботи за новим договором, систему штрафів, правил та обов'язків як для роботодавця, так і працівника.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Згідно з висновками дослідження, фріланс розвивається по всьому світу. Це викликано, перш за все, демографічними змінами, новими технологіями і зміною робочої парадигми. Сучасні технології роблять віддалену роботу доступною і більш ефективною; онлайн-майданчики і соціальні мережі дозволяють фрілансерам просувати свої навички і спрощують пошук роботи; міжнародні платіжні платформи полегшують отримання платежів в будь-якій валюті від клієнтів з будь-якого куточка світу. В цілому, тенденції українського ринку співпадають зі світовими: більша частина фрілансерів молодша 35 років, чоловіків-фрілансерів значно більше ніж жінок та рівень задоволеності роботою тісно пов'язаний з рівнем річного прибутку. Проведене дослідження показало, що фріланс надає привабливі можливості для українських шукачів, і погодинні ставки в технічних нішах знаходяться на рівні з середніми глобальними показниками.

Отже, на основі вищевикладеного можна зробити висновок, що фріланс як сучасна форма зайнятості, набирає досить швидких обертів, чимало молодих спеціалістів не уявляють себе в організаційних структурах, а виявляють бажання працювати на себе. Але не слід забувати, що зараз на ринку фрілансу

досить висока конкуренція і потрібно виявити свою наполегливість, стресостійкість, силу характеру, щоб досягнути успіхів саме в даній сфері. Стати чи не стати фрілансером – особиста справа кожного, але зваживши всі за і проти, можна обрати свій шлях і форму зайнятості.

Література

1. Водянка Л.Д., Скуляк В. М., Сторцун К. М., Чуса Г. І. Трансформація трудового законодавства України в умовах коронакризи. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 78–81.
2. Водянка Л. Д., Харовська А. В. Вплив цифрової економіки на тенденції сучасного ринку праці. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9889> (дата звернення: 01.08.2022).
3. Карпенко О. Як розвивався український ринок фрілансу в 2021 році. *AIN*. 2021. URL: <https://ain.ua/2021/12/30/rynok-frilansu-v-2021/> (дата звернення 01.07.2022).
4. Найкращі українські та зарубіжні біржі фрілансу. Український спектр. 2022. URL: <https://uaspectr.com/2022/01/06/najkrashhi-birzhi-frilansu/> (дата звернення 11.07.2022).
5. Підгірна В. С., Водянка Л. Д., Лаврук І. Г. Безробіття в Україні: актуальні проблеми і шляхи вирішення. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 68-71.
6. Портрет українського фрилансера: для 53% проектная работа – основной источник дохода. *Freelancehunt*. URL: <https://ain.ua/2021/10/21/portret-ukrainskogo-frilansera/> (дата звернення 10.07.2022).
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом від 01.07.2022 р. № 2352-IX URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/213976.html> (дата звернення 10.07.2022).

References

1. Vodianka L.D., Skuliak V. M., Stortsun K. M. and Chusa H. I. (2021), “Transformation of labor legislation of Ukraine in the conditions of corona crisis”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 6, pp. 78–81.
2. Vodianka, L. and Kharovska, A. (2022), “Influence of the digital economy on the trends of the modern labor market”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9889> (Accessed 08 Aug 2022).
3. Karpenko, O. (2021), “How the Ukrainian freelance market is developing in 2021”, *The AIN DATA*, available at: <https://ain.ua/2021/12/30/rynok-frilansu-v-2021/> (Accessed 01.07.2022).
4. The Ukrainian spectrum (2022), “The best Ukrainian and foreign freelance exchanges”, available at: <https://uaspectr.com/2022/01/06/najkrashhi-birzhi-frilansu/> (Accessed 11.07.2022).
5. Pidhirna, V., Vodianka, L. and Lavruk, I. (2019), “Unemployment in Ukraine: actual problems and solutions”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 5, pp. 68-71.
6. The Freelancehunt (2022), “Portrait of a Ukrainian freelancer: for 53%, project work is the main source of income”, available at: <https://ain.ua/2021/10/21/portret-ukrainskogo-frilansera/> (Accessed 10.07.2022).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine Regarding the Regulation of Labor Relations with Non-Fixed Working Hours dated July 1, 2022 No. 2352-IX”, available at: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/213976.html> (Accessed 10 July 2022).

Стаття надійшла до редакції 08.08.2022 р.